

R e š i t e v

II. vprašanja za 2. okrajni učiteljski zbor v Planini dné 20. in 21. septembra 1871.

Kakošen naj bode učiteljski zbor v duševnem in telesnem obziru.

„V družbi je moč in napredek!“

Že narava nam je mogočni perstokaz, da se enako združuje z enakim. Vsa priroda je pri vstvarjenji resnico tega prizadetja vtemeljila in neprenehaje to še vedno dokazuje. Človek, sin prirode, po milosti stvarnikovi postavljen za vladarja sveta, moral je tudi svoj delež onega hrepenjenja po združevanju sprejeti, in vcepljen mu je tudi res ta nagib korenito v njegovo življenje. Nihče ne more omajati tega čutila, — čutila skupnosti. Zategadel se je človek od nekdanj družil s človekom, sosed s sosedom, družina z družino, naselniki s srenjo, in pozneje narod z narodom. Tukaj je iskati vira moralične moči, po kateri je človeška družba orjaško razcvetela. Le po skupnem sodelovanju so starodavni narodi napredovali duševno in telesno. Skušnje vsakdanjega življenja, pozvedbe, opazke, tudi nezgode samcev, kakor tudi celega naroda nakupičile so se v nezmerne zaklade. Rodoljubni človek razverstil si je velikansko gradivo na več delov, da si je olajšal spregled nabranih vrednosti in dosegel po naravi mu odločeno vladarstvo čez ožji svet. Na kupe zložene pridobitve človeškega uma množile so se od veka do veka, in dan danes nič manj ti zakladi ne bogaté, vsaj sleherni donša v ta ulnjak pozvedbe svojega nikdar mirujočega uma.

Duševno je tedaj človek že davno bil združen s svojim tovaršem. Moralična vez že davno oklepa enakomisleče glave in enakočuteča serca. Le pred javnostjo niso imela taka društva telesne veljave, kar je pa moralični moči ravno tako potreba, kakor zdravemu umu zdravega telesa za izveršitev njegovega sklepa in namena. Postala so društva, in da so se postavno ustanovila, dala je nam vlada dné 15. nov. 1867 društveno postavo, ki smo jo vsi z radostjo sprejeli in se je radi poslužujemo deržeči se svojega gesla:

„V družbi je moč in napredek“.

„Kaj je toraj pojem društva in društvenega zborovanja“, je z omenjeno besedo nekoliko že pojasnjeno. (Kakošen naj bode društveni zbor, naj poskusim v naslednjem razodeti.) Društvo postavi si namen, in doseči ta namen je naloga vsem družbenikom, ki po svoji individualni moči prevdarjajo vsem enako važen predmet, ter skupno presojujejo, vspehe v celoto povežejo in z njimi poljubno razpolagajo. Tako se naglo doverši, kar bi samec po dolgem trudu še le dosegel. Obsežek vspeha mora po večem številu sodelavnih faktorjev tudi

veliko veči biti. Važnost združevanja je toraj jako pomenljiva in velika, in ne sme se je prezirati.

A ne samo telesna vdeležba že zadostuje pojemu združevanja; treba je, da se društveni namen z vso dušno močjo pospešuje ter k rešitvi napotuje. Tim hitreje se pa to izpeljuje, čim bolj zdrav duh živi med družabniki, čim bolj je reprezentovana duševna zrelost, bistrournost ali inteligencija med njimi.

Združijočih se udov prva dolžnost je, bistriliti si svoj um, nabirati si zrele tvarine, ter z oboroženim umom stopiti v boj, da je zmaga sijajna in slavna. In kdor se izobražuje, kuje si najboljše vojno orožje, ktero mu ne bode nikdar odreklo.

Na vojnem polji navdušuje pogum in serčnost načelnikova vso četo. Mogočno poteguje seboj neodločneže in jih stori hrabre. Enako učinijo zbori navdušenost za stvar, po družnikih zastopano. Nikdar človeka tako k delavnosti ne nagibuje, kakor če vidi, da se njegovi tovarši poganjajo z vso gorečnostjo in bistrournostjo za društveni poklic. V persih vseh pričujočih razlega se mogočno spodbudajoči glas: „Zadosti je dušnega spanja, naprej, naprej naj hiti tvoj um!“ In kdor tega svarila v sercu ne bode pustil nikdar vtihniti, ta ne bode duševno zaostal, povzdignil se bo in stopil v versto prvih poganjalcev. Ko si društvo na ta način izverstnih moči pridobi, bode tudi društveno delovanje navdajala bistrournost in duševna zrelost. Zbor bode nujni uzor!

Če kdaj, tako je treba zdaj, ko mlada rastlina nove šolske ustave čvrste korenike poganja in se po svojem zdravem živelju sme nadejati krepkega debela z najplodonosnejim verhom, z največo navdušenostjo zastopati na perutih prostosti razvijajočega se šolstva. Vsaka merzlota in malomarnost bi spodkopala in razrušila temelj velikanskemu poslopju, ktereга zidati imamo mi čast in sveto nalogo. Izročen nam je voz do sijajne prihodnosti; kdo toraj ne bode s krepko roko, z vnetim srcem prijel za oje, ter pomagal krasni voz po začetem tiru voditi?

Navdušenost je najkrepkejši jez proti surovim napadom sovražnih moči, ki se trudijo staro stališče zaspane preteklosti zopet vterditi, ki bi menda še bolj žalostno bilo, nego poprej. Da se toraj onim protivnim žugajočim časom kot skalnata falanga (vojna versta) zoperstavimo, treba je silno, in čas to od nas tirja, da si učitelji in šolski prijatelji goreče pod roke primejo in se tega oklenejo, kar se je do sedaj z velikimi težavami pridobilo. Navdušenost naj nas veže toraj na društvo, naj nas žene k zboru, naj nas vodi pri razgovorih, pri sklepih, naj odžene vso omahljivost in plašljivost, kedar gre izpeljavati društvene namere in vredbe.

Jutranja ura, zlata ura! pravi pregovor. Mi pa rečemo: zborova ura, zlata ura! Vsaj je vse, kar se pri zboru objavlja, največje vrednosti, ker postane duševna lastnina vseh nazočih. Naj se toraj pri zboru izprazne košarica najbolj preskušanih pozvedeb, najbolj vspešnih sredstev za podučevanje, najkoristnejših resnic. Kolikor več tako vrednih doneskov se nakupi pri taki priliki, toliko več in bogatejši je delež slehernega društvenika; vsak duševni pridobitek je pa boljše bogastvo, nego minljivo telesno ali materialno premoženje. In če po svetnem blagu tako poželjivo roke spenjamo, ali naj bi ne odpirali dragih zakladov človeškemu umu, ki hrepeni vedno po duševni hrani. Vsak trenutek zbora naj deležniku korist prinaša, in on naj skupno pazi, da se mu nobeno zernce ne zgubi; zborovanju odločeni čas porabil se je kot zlati čas. (Konec prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

14. Ravnali so se po naznanjenih pravili mnogi pisatelji slovenski, ki so bili prijatelji Metelkove slovnice, toda ne tako neprijatelji njegovih čerk — Metelčice. Med temi je bil posebno A. Albrecht (roj. v Idriji 1782, tedaj v Ljubljani kanonik in stolni župnik, u. v Novomestu prošt l. 1848), kateri se je neki hudo poganjal zoper nove Metelkove čerke (v Südsl. Lit. I. 42). Prepirali so se nekaj let le bolj med seboj, v družčinah, po šolah.

Pervi pa, ki se je očitno, vendar ne s pravim imenom, vzdignil zoper Metelčico, je bil Horatius t. j. Dr. Jakob Zupan (r. 1785 v Prevojah na Berdu, u. 1852 v Celovcu). „Carinthia“ v Celovcu prinese l. 1831 v št. 20 iz njegove roke spis: „Cyrillisirung des windischen Alphabetes“. Dva tujca (Leopold in Carl), ki se učista slovenskega, najdeta, tako popisuje šaljivo, na sprehodu brez naslova bukvice, v katerih pa ne poznata vseh čerk. Serbske niso, ruske tudi ne, pravita; kar zadeneta na pisatelja tega sestavka kateri jima pové, da so to Potočnikove sv. pesmi, pisava pa da je Metelčica; prvi naslednik njen je Zalokar, drugi Potočnik; več se jih — ukljub vsi svoji doslednosti — ni mogla doslej pridobiti, tako terdo se Kranjci deržijo stare navade. Prav imajo, pravi prvi; čemu kaziti lepo latinico! Ne Dobrovsky, ne Kopitar, veljaka slovanska, nista si upala naznaniti Metelčice; hvaliti je menda ne moreta, grajati nočeta, da malemu slovstvu ne škodujeta. Prav pa bi bilo, da si primerno pomnožijo Kranjci latinsko pisavo. Kaj še, pravi